

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת שמות תש"פ

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: agedank@gmail.com

בגמרא (מגילה יג, א) "ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד אמאי קרי לה יהודיה על שום שכפרה בעבודה זרה דכתיב ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור ואמר רבי יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה". וברש"י, (ראה סוטה יב, ב) שירדה לטבול לשם גירות.

בספר שי לתורה הביא לבאר את דברי חז"ל מנין הוציאו שנתגיירה, ע"פ מעשה שהיה עם הרב מבריסק:

הרב מבריסק זצ"ל, בעלייתו ארצה נסע באוניה, ועקב הקפדתו הרבה בענייני כשרות, הוא לא אכל מאום. רב החובל ראה שאינם אוכלים, ודאג להם: "אני אביא לכם סיר חדש עם תפוח"א."

הרב מבריסק תמה ושאל את ילדיו: "מה רוצה מאתנו הגוי הזה? הלא הלכה היא ש"עשו שונא ליעקב", ולא יכול להיות שהוא דואג לנו סתם! מה הוא באמת רוצה?" כשחזר רב החובל, שמע את הרב שואל את את השאלה הזאת!

פנה אליו רב החובל ואמר לו "אני יהודי!" והכל הסתדר...

וזהו מה שהכריח את חז"ל לומר שבת פרעה התגיירה. אחרת בשביל מה היא הלכה להציל יהודי? על כרחך שהיא התגיירה. (עלי ורדים)

ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בוכה ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה (ב, ו)

כתב רש"י: והנה נער בוכה, קולו כנער. ויש להבין למה כתוב 'מילדי העברים זה' היה צריך לומר ילד עברי זה.

מסופר, כי בעת שהמלכה מריה תרזיה מלכה בפראג, הציקו מאד לישראל בגזירותיהם, עד ללא נשוא. והיה שם שתדלן נכבד שקראו לו ר' זלמן קרוב, בעל קול עבה וחזק, והוא קיבל עליו שליחות המצוה לבטל הגזירה. הוא הופיע בפני המלכה, במעמד שרי המדינה לשטוח בקשת היהודים, ובקולו האדיר זעזע את הנוכחים. נגש אליו אחד מהשרים ואמר לו בגערה: לא מן הנימוס לדבר בקול חזק בפני המלכה! השיב להם ר' זלמן בחכמתו: כסבורים אתם שקולי מדבר בפניכם? לא ולא! אלא קולם של רבבות ישראל הנאנחים ונאנקים תחת מצוקת הגזירה, קולם בוקע מתוך גרוני ומבקשים עזרה!

הדבר נתקבל בפני המלכה והנחה עשתה ליהודים.

משה רבינו עוד בילדותו הרגיש בצרת אחיו שנגזר עליהם 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, ולכן 'ותפתח ותראהו את הילד' ראתה בתוך התיבה ילד קטן בן שלשה חדשים "והנה נער בוכה" קולו כנער, קול כפי אדיר פורץ מתוך פיו, אז הבינה בת פרעה את המצב "ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה" קולו הוא קול כל ילדי העברים הנאנקים בגזירה הרעה הזאת כולם בוקעים מתוך גרונו של משה. (תורת משה נתן)

ותאמר ואתו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העברית ותינק לך את הילד (ב, ז)

וברש"י והוא מהגמ' סוטה יב, ב 'מן העבריות - מלמד שהחזירתי על מצריות הרבה לינק ולא ינק לפי שהיה עתיד לדבר עם השכינה".

מובא ב"שולחן ערוך" (יו"ד סי' פ"א ס"ז בהג"ה) כי אין לתת לתינוק יהודי לינוק מגויה, אם אפשר למצוא מינקת ישראלית. ובביאור הגר"א (שם ס"ק ל"א) הביא מקור ורמז לזה מהמד"ר פ' שמות ממששה רבינו שלא נתנו לו לינוק מאשה מצרית כי אם מאשה עבריה.

שואל רבי יעקב קמיניצקי זצ"ל בספרו "אמת ליעקב", מה הראיה ממששה רבינו, הרי משה היה צריך לדבר עם הקב"ה, ופה שמדבר עם השכינה לא ראוי שיינק מגויה, אך מנין שגם בשאר ילדי ישראל יש להקפיד על כך?

אלא מבוואר מזה לימוד גדול בענין החינוך שצריך כל אב לתת לבניו, שלכל ילד יש סיכוי לדבר עם השכינה, וע"כ צריך לחנכו כאילו הוא יהיה גואלם של ישראל. וזה פסוק מפורש "אל תגעו במשיחי" (תהילים ק"ה ט"ו) ומי הם "משיחי"? אלו תינוקות של בית רבן (שבת קיט:). כל אחד מילדי ישראל ראוי להיות משיח... ולכן צריך לחנך כל ילד מישראל כאילו הוא כמו משה רבינו, עם כל הקדושה והטהרה...

ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף (א, ח)

כתב בכלי יקר: אמר אשר לא ידע את יוסף, כי לא ידע מה שקרה ליוסף, כי אחיו היו משתדלים בכל עוז להאבידו ולבטל חלומותיו ולא הועילו להם כל נכליהם אשר נכלו, כי רצון האל ית' היה עם יוסף לגדלו ודבר אלקינו יקום לעולם, כך פרעה אמר פן ירבה נגד רצון האל ית' שאמר כן ירבה וחשב מחשבות עליהם ולא עלתה בידו כאשר לא עלתה בידי אחי יוסף, ובכל מה שהיה קם על ישראל אותה קימה היתה על המצרים - ועל קדקדם חמתו ירד.

ועתה נתאר לעצמנו איך היה נראה הדבר למעשה, בתיה באה לבית אביה פרעה עם ילד קטן ומושיבה אותו על חיקו של פרעה, מפתו יאכל מכוסו ישתה, והוא מושיען של ישראל, הרי הוא ממש קיום הפסוק 'התעללתי במצרים', כך הקב"ה צוחק על העולם, כולם עושים נגדו והקב"ה משתמש בהם ככלים לצורך התגלות אלקותו ית' בעולם. כך הוא בכל ההסטוריה של העולם, כמעשה דיוסף מוקיר שבת וכל המעשיות שבעולם. (עפ"י כלי יקר)

וימרו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך. (א, יד)

צריך להבין אריכות הסיפור שהתורה מאריכה מה עבדו בהם, היה די באמרו 'וימרו חייהם בעבודה קשה', מאי נפקותא במאי היה. גם מה שמסיים 'את כל עבודתם וכו'', שלא לצורך לכאורה.

ונ"ל, הנה כל ההתחלות קשות [מכילתא יתרו יט, ה], ומי שלא רגיל לעבוד עבודה מאד יקשה עליו, וישבר גופו. מ"מ ברוב הימים יהיה מורגל בזה ולא יקשה עליו כ"כ, כי הרגל נעשה טבע. ולמשל אם יתרגל בעבודת השדה לא יקשה עליו כ"כ, אבל כששוב יתחיל במלאכה אחרת שלא הורגל בה, יקשה עליו מאוד, ויהיה בכלל כל התחלות קשות. אבל, גם לזה יתרגל במשך הימים ויעשה לו כטבע לבסוף. ואח"כ כשיבא לעשות בחומר ובלבנים ולא רגיל בזה יקשה עליו מחדש. וכן הלאה.

ואומר, בוודאי היה קשה מאד לישראל כשהתחילו לשעבד עמהם כי לא הורגלו בזה ובכיוצא בה, מ"מ בימים רבים היה להם להתרגל, אבל מצריים שרצו למרוו תמיד חיייהם, התחכמו לשנותם ולהחליפם ממלאכה למלאכה, כשעבדו בחומר והורגלו בזה החליפום לעשות בלבנים, ואלו שעבדו בלבנים והורגלו במלאכה זו החליפום במלאכה אחרת. וכן עשו חליפין בעבודה בשדה, כדי שתמיד יוקשה עליהם ויתחילו מחדש מלאכת עבודה שלא הורגלו בה, והיו קצין בחייהם תמיד.

וזהו: וימרו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה, באלו המלאכות עבדו בהם בחילוף אותם, את כל עבודתם אשר עבדו, ע"י זה כל עבודתם שעבדו בהם לא היה קל בעיניהם ע"י הרגל, רק היה בפרך כדרשת חז"ל [עיי' שמו"ר א, טו] המשברת ומפרכת הגוף וק"ל.

(כתב סופר)

ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות... ויצו פרעה לכל עמו לאמר כל הבן הילוד היארה תשליכהו (א, טו כב)

בעל הקצות החושן (מובא בילקוט הגרשוני ובפנינים יקרים) ביאר את בקשת פרעה למיילדות ותשובתן אליו כך:

דהנה שיטת רבנו תם (ברא"ש נדרים כ"ח) דלא אמרינן 'דינא דמלכותא דינא' אלא כשהגזירה שווה על כל בני המדינה, אבל אם החוק הוא איפה ואיפה בין חלקי העם, לא אומרים בזה דינא דמלכותא דינא. וזהו שבא פרעה בטענה למיילדות מדוע 'ותחיינן את הילדים' והלא ציויתי אתכם להורגם, ודינא דמלכותא דינא.

ועל זה השיבו המיילדות: "כי לא כנשים המצריות העבריות" וכיון וגזירתך היא רק על העבריות ולא על המצריות אין כאן דינא דמלכותא, ועל כן "ויצו פרעה לכל עמו" שאפילו על המצריות גזר כדי שתהא גזירתו שווה אצל כולם.

ותרד בת פרעה לחץ על היאר וכו' ותרא את התבה בתוך הסוף ותשלח את אמתה ותקחה (ב, ה)

בספר "מעשה איש" ח"ב מובא שפעם באו לבקש מבחור ישיבה שיארגן קבוצה לעשות פעילות ב'בין הזמנים' בקרב העולים החדשים שהגיעו ארצה בזמן העלייה. הבחור החליט להיוועץ ברבינו (החזו"א) ולשאול דעתו על העניין, והשיבו רבינו אנחנו הרי מתייחסים לכל בחור ישיבה כספק 'גדול הדור' הבא. כי הנסיון מראה שהגדולים לא צמחו דוקא לפי מה שציפו מראש, ולא מי שחשבנו שיהיו הגדולים הם היו אלו הגדולים בסופו של דבר. והנה יש כאלו שאם יילכו לפעילות כבר לא ישובו לאותו 'שטייגען' (כבראשונה באופן מוחלט). הם יקבלו 'גישמאק' בפעילות, ומי יודע אולי אותו אחד היה יכול להיות מגדולי הדור הבא. ומה שיש בחורים שטוב בשבילם שיעשו פעילות? הם כבר ימצאו את הדרך איך לצאת לצורך זה. והוסיף: בחור שכבר הלך אינו מורה לו לשוב, אבל לבחור השואל משיב לו בשלילה.

(עלי ורדים)

ותקרא את שמו משה כי מן המים משיתיהו. הקשה האור החיים הק' שבכל השמות שכתוב סיבת קריאת אותו השם, כתוב תחילה הסיבה ואח"כ את השם, 'כי ראה ה' כי שנואה אנכי על כן קראה שמו שמעון', 'הפעם יהיה אישי אלי ותקרא שמו לוי', מדוע כאן כתוב תחילה 'ותקרא שמו משה' ואח"כ 'כי מן המים משיתיהו'? בספה"ק אבן שלמה להרה"ק משאמלו"א זצ"ל מבאר ביאור נפלא ע"פ המובא בילקוט שמעוני שמות אות תק"כ 'עשרה שמות היה לו למשה אמר לו הקב"ה, חייך מכל שמות שיש לך איני קוראך אלא בשם שנתנה לך בתיה בת פרעה, משה'. וכמ"ש הכתב סופר שבאמת ההורים של משה, עמרם ויוכבד, היו קוראים לו בשם אחר, אביגדור, והקב"ה לא קיבל לקרוא אותו בשם אביגדור, רק קיבל את השם שקראה לו בתיה הגיורת. כי לצדיקים שיש להם נשמות כלליות יש להם כח המושך למשוך את נשמות ישראל להתקרב אליהם. כדפירש הרבי ר' יונתן על הפסוק 'איש יודע ציד איש שדה' שאדם שצריך להשפיע לאחרים, הוא נולד עם בחינת 'מגנט' אבן שואבת כדי שיתחברו אליהם אנשים, ויש צדיקים שיש להם כח של משיכה שיכולים למשוך אחריהם אלפי יהודים. והנה משה רבינו רבן של כל ישראל, בוודאי היה לו כח המושך גדול מאד, והיה לנפשו כח השפעה לכל ישראל, ולא רק לישראל, אלא כל מי שראה אותו, נשתנה במהותו, כדביאר השר שלום מבעלזא ז"ע: 'ותפתח ותראה את הילד ותחמול עליו. בתיה היא נכדה של חם, איך מגיע אליה מדת הרחמנות והחמלה? אלא שרק ראתה את צורת הצדיק, תיכף השפיע עליה מדת החמלה'. וא"כ מצד בתיה היתה צריכה לקרוא אותו בשם 'משוי', כי הוא משוי מן המים, כמו שאומרים בתפילת גשם 'זכור משוי'. ומדוע נקרא בשם 'משה', כי הוא אינו נמשך אלא מושך את כולם אליו. ולכן כל חכמי ישראל נקראים בשם 'משה', משה שפיר קאמרת, כי יש לכל דיבור של צדיקי אמת כח למשוך את כל נשמות ישראל להחיותם בתחיה. וזה שקראה שמו משה, כי היא ראתה בנפשה שהיא נתהפכה במהותה כשרק ראתה את פניו, והוא זה שמשך אותה לרחוץ מגילולי בית אביה, הוא הוציא אותה מבית פרעה ומשך אותה שתבא לכאן ותוציאנו מהמים, נמצא שלא בתיה משתה את משה, אלא משה משה את בתיה מגילוליה.

מאוצרות המגידים

יוקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף (א. ח)
"אשר לא ידע את יוסף" - עשה עצמו כאילו לא ידע ואינו מכיר. ובמדרש רבא מובא: אשר לא ידע את יוסף, וכי לא היה מכיר את יוסף? הרי יוסף היה המשנה למלך והציל את מצרים מחרפת רעב? אלא אמר רבי אבין: משל לאחד שרגם אוהבו של המלך. אמר המלך: התיזו את ראשו, כי למחר יעשה כי בך. לכך כתב עליו המקרא, "אשר לא ידע את יוסף" כלומר, היום עשה עצמו "אשר לא ידע את יוסף" למחר - הוא (אותו פרעה) עתיד לומר (שמות ה, ב) "לא ידעתי את ה...". ובמשנת רבי אליעזר (פרק ז) מסביר את דברי המדרש: מכאן למדו חז"ל אין לך קשה לפני הקב"ה יותר מכפיות טובה! לא נטרד אדם הראשון מגן עדן אלא על כפיות טובה. אף אבותינו במדבר, לא כעס עליהם הקב"ה אלא על כפיות טובה. וכשהיו אבותינו בארץ לא היו חטאותיהן אלא על כפיות טובה.

מפני מה ענש הכתוב ביותר לכפויי טובה? מפני שהוא כעין כפירה בעיקר, בהקב"ה, אף הכופר בהקב"ה כופר טובה הוא. כי האדם הזה הוא כופה טובתו של חבירו, ולמחר הוא כופה טובתו של קונו. וכן הוא אומר בפרעה "אשר לא ידע את יוסף", ולכאורה איך יכול שלא לזכור את עצותיו וחסדיו של יוסף כלפי עמו?
אלא שהיה יודע ולא השיגח עליו וכפר בטובתו - היה כפוי טובה, ולבסוף כפר בטובתו של הקב"ה שאמר "לא ידעתי את ה...". הא למדת שכפיות טובה הוקשה לכפירה בעיקר!...

ובספר "איש לרעהו" מובא בשם הגאון בעל ה"מכתב מאלהו" רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל מהו ההסבר, מדוע "הכופר בטובתו של חבירו לבסוף כופר בטובתו של הקב"ה?"

כי האדם נוהג בכל מעשיו כפי כוחות נפשו. אם כעסן הוא, יכעס בכל ענין שיביאהו לזה, ואם גאה הוא, יתגאה בכל מקום שהוא. אם טוב לב הוא, יתנהג בטובה עם הכל, וכן רע הלבב. על כן, כפוי הטובה, לא יהיה כן רק כלפי בני אדם, אלא כשם שיכפור בטובתו של חבירו, ככה יכפור בטובתו של הקב"ה, ולא יבדיל ביניהם. שהרי כפיות טובה היא בתכונת נפשו, אם כן גם לפני הקב"ה יתנהג כפי תכונה זו...

חשוב לציין, כי הגרעים שבכפויי הטובה, לא זו בלבד שאינם מכירים טובה, אלא עוד משיבים רעה תחת טובה, על ידי העמדת פנים כאילו נפגעו כביכול, מן הטובה שעשו להם. ובכך מוצאים היתר לעצמם להעזי פניהם, ולהרע למיטיבם אף יותר מאשר ירעו לאדם אחר...

על תופעה מוזרה זו עמד הגה"ק הסטייפלר זי"ע בספרו "חיי עולם" ואף נתן טעם לכך, ואלו דבריו: "וככה תראה בכמה אנשים המדה הרעה והמנוולת לשלם רעה תחת טובה, היינו לעשות רעות למי שהטיב לו. ולאיש אשר לא היה לו עמו שום עסק לא ירעו ולא ישחיתו, אשר יפלא מאד על התאוה המשוונה הלזו להרע דוקא למי שהטיב עמו."

ואגב, מביא הסטייפלער בקשר לזה מה שמסופר בספר "חוט המשולש": שהיה פעם אדם שהעזי פניו נגד הגה"ק בעל ה"חתם סופר" זי"ע והרע לו ביותר. אמר עליו ה"חתם סופר": "תמה אני, שאיני זוכר שעשיתי לו טובה מעולם, אשר עבור זה יהא מעונין להרע לי..."

אם לא - אזי בהכרח חושב הוא כל יום ויום רק "אמת!!" הוא חושב: עשיתי טוב! הייתי צריך להתערב ולהוכיח ולקבל על העוול, כי כך מחייב היושר ומידת האמת! אמת, אמת ושוב אמת!!

לאחר שישים שנה של סבל וייסורים לא הרהר משה רבינו לפני שיצא שוב להגן על האמת, כי שישים שנות חזרה על ה"אמת" - הביאו עוד אמת!! מה יוצא איפוא מחשיבת "אמת" כזאת של שישים שנות סבל? - משה רבינו!!

לפיכך לוקחת התורה את שישים שנות הסבל של משה רבינו, מבריחתו מפרעה ועד הגיעו למדין - וכורכת אותם בפסוק אחד, להניחם עטרה לראש משה מקבל התורה, ולהכריז קבל עם ועדה: ראו נא בריה שבראתי בעולמי!!

לאמת אין גבול

אמנם עדיין תמהים אנו: כיצד? איך מסתכנים בלי לדעת? איך לא חשב משה רבינו שמא כעת ישלם על המעשה במאה ועשרים שנים של גלות...? אכן התשובה היא של"אמת" אין גבול, אין מחיר, ואין סוף!! בנוגע ל"אמת" אין פשרות או וויתורים!! אם מחירו של המעשה הוא במצרים הוא שישים שנות גלות - אז כך צריך להיות, כי זוהי האמת!! ואם כעת יהיה גרוע יותר - אזי שוב אין ברירה, כי זוהי האמת!

ואם א"א להתקיים בכלל בעולם השקר תוך רדיפה ושמירה על האמת - אז נעלה לירח...

לכן משה מגיע לבסוף השמימה ארבעים יום וארבעים לילה - ישמח משה במתנת חלקו!! "אמת זה משה!!"

(לב שלום)

חופת נעורים - רבי שבתי יודלביץ

"והנה נער בוכה, קרי לה נער וקרי לה ילד ותקח את הילד? תני הוא ילד וקולו כנער דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה א"כ עשיתו בעל מום למשה רבינו ע"ה (שכילד היה לו קול נער) אלא מלמד שעשתה לו אמו חופת נעורים בתיבה אמרה שמא לא אזכה לראות בחופתו" (מדרש רבה) אי, לב של אם רחמיאית. לב של אמא. הכניסה אותו אמו לתיבה וחופה על ראש - "שמא לא אזכה לחופתו".

מספרים סיפור, ואספר לכם:

בעיר גדולה באוסטריה התאספו יחד בעצה, לבנות בית כנסת גדול לרומם בית ה'. לקראת הנחת אבן הפינה הודיעו בעיר כי כל איש אשר "ידבנו לבו" לתרום זהב כמשקל אבן הפינה, הוא זה שיתכבד בהנחת אבן היסוד. כמו כן, רב העיר שהיה מקובל גדול גאון וצדיק מופלא, הבטיח שהנותן את האבן יבקש ויקבל ברכה והבטחה - על כל אשר יחפוץ.

בין הקהל שהתאסף לשמחה של מצווה עמד יהודי, כמדומני שהיה רופא, והוא נאות לתרום זהב כמשקל האבן - סכום עתק. הוא זכה ביריית אבן הפינה לכבודה של המצוה.

עם סיום המעמד הוא לא המתין זמן מיותר, אלא פסע לבית הרב הקדוש על מנת לבקש ברכה והבטחה.

"מה בקשתך?" שאל הרב.

"רבי, ממון יש לי די והותר, גם כסף וזהב, אך ילד אין לי. רצוני שהרב יבטיח לי ילד..."

"אוהו", הרבי הזדעזע "שאלה קשה שאלת בני". לבקשה קשה כזו, לא פילל.

"אם רצונך בילד, תאלץ להמתין לי שלשה ימים" השיב הרב ועיניו תלויות לשמים.

לאחר ג' ימים הוא נקרא אל הרב שאמר לו: "בסדר, אפשר להבטיח לך, אבל הדבר יעלה לך ביוקר רב" היהודי עמד נרגש:

"אם אתה חפץ מאד בילד, ראשית, תאבד את כל כספך, שנית, עוד קודם שהילד יוולד - אתה תמות".

"אני מסכים" מקבל על עצמי, העיקר ילד. כדאי לי הכל" השיב בהחלטיות הביט עליו הרב והוסיף "אבל תנאי שלישי, לאחר שהילד יצא לאויר העולם, גם האם תמות".

"על התנאי השלישי, איני בעל הבית, עלי לשאול את רעייתי". טוב. הוא שב לאחר כשעה עם הסכמה. הם הסכימו - היא והוא. מסירות נפש.

הרבי הבטיח וברכם. וחיל - ורעה - יאחזון...

ואכן, העניינים החלו להתגלגל בקצב מהיר:

חלפו שבועות מספר ונכסיו החלו לצבור הפסדים. עסקיו הסתבכו ובזמן קצר איבד את רוב רכושו בעסק ביש. בחלוף זמן נוסף מצבו החמיר ובמהלך חודשי העיבור הוא נותר עני ואביון. כחודש לפני הלידה - הוא נפל למשכב ולאחר כשבועיים שבק חיים.

האם עתירת הנכסים, לשעבר, נותרה ללא פרוטה והתביישה להשאר בעיר. נטלה את שארית חפציה ונדדה לעיירה אחרת.

סמוך מאוד לפני הלידה היא יצאה לדרך, כאשר בכוונתה להגיע לכפר סמוך וללדת שם. הדרך היתה קשה, קור, רוחות וגשמים עם שלג כבד

כי היהודי הקטוניסט לא נעצר בא' ב', הוא התקדם הלאה והלאה עוד ועוד, ונעשה גאון גדול ששמו נישא ונערץ בפי כל מכריז - הגאון מעיירת לייפנישוק.

יהודי מתרגז למה צוחקים עליו, לימדו אותו א' ב', איזו סיעתא דשמיא בלי גבול!

למדנו מהפרשה לידע ולהודיע ש"הבא לטהר מסייעין אותו", אבל רבותי, כדאי לנו לבוא ליטהר באמת, יותר חזק, יותר עמל התורה, יותר תפילה, יותר לב בתפילה, יותר דקדוקי הלכה - בא ליטהר! הא, אז אומרים בשמים, ככה אתה בא ליטהר? "מסייעים אותו" - נותנים לך סיעתא דשמיא למעלה מן הטבע.

(יחי ראובן)

וישמע פרעה וגו' ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ מדין וישב על הבאר (ב, טו)

בין תחילת הפסוק המספר על בריחתו של משה מפני פרעה, לבין סופו המספר על ביאתו למדין - עברו לדעת הרמב"ן כשישים שנה!! ויש לתמוה, מדוע א"כ קירבתם התורה בתוך פסוק אחד, כאילו היו סמוכין תיכף בזה אח"כ?

ויש לפרש, שבא הכתוב לרמוז לנו הערה נוראה ועמוקה עד מאוד, הבה ונתבונן היטב - כי יסוד חשוב לפנינו!

וראוי להקדים, כי כל התורה - היא "תורת משה", הכל הוא דיבורו של ה' אל משה. רק בפסוקים מעטים מתארת לנו התורה את מעשיו של משה עצמו לפני שה' נגלה אליו בראשונה, וכביכול אמר: ראו נא את מעשיו והכיצד נראה משה רבינו בצמיחתו וגדילתו - וכזה ראה וקדש!

והנה אם נתבונן בפסוקים מעטים אלו - נראה מתוכם שני דברים עיקריים: הראשון - טוב המידות וגודל החסד, בעזרה לבני, לבנות יתרו ולצאן, והשני - עמידה נחרצת על קו האמת, ללא חת, ללא מורא וללא כל חשבון, בהריגת המצרי, בגערה על הרשע, ובהצלת הבנות מיד הרועים.

והנה נתבונן נא מה נורא המראה, נסור נא ונראה גבורתו של משה רבינו, ומסירות נפשו על עוול פשוט הנקרה בדרכו.

משה בורח ממצרים מפחד ההריגה, ולמה? - כי פעם אחת קינא את קנאת היהודי המוכה בראותו כי כולם שותקים ולא מקנאים על העוול, ובפעם השניה, למחרת, כשהתערב להציל הנרדף - מיד הלשינו עליו, נתפס, נידון למוות וברח בדרך נס ממש.

אנו לבטח היינו מיד מתחרטים בבחינת "תוהא על הראשונות" ואומרים לעצמנו: מה לנו ולצרה זאת... לשם מה התערבנו במקום לא לנו שתי פעמים?...

ואם היינו סובלים סבל מתמשך מחמת התערבותינו זו - לבטח כל הזמן היה שב לבנו להרהר ולחשוב והחרטה למפרע היתה אוכלת בנו: על מה ולמה עשינו זאת?...

רגילים אנו - לצערינו - לשמוע כאשר אחד נחלץ לעזרת נעשק כל דהוא, איך שרבים סונטים בו בנוסח: "מה איכפת לך", "מה אתה מתערב", "שב בצד", "אתה רק תסבול מכל העניין" וכדו', כהנה וכהנה זמירות ומימרות של "פי הנפש" הנמצאים בשולי המחנה, הקובלים שלא צריך להתערב, ומניחים לקול האמת להיתבע ולהזדעק ע"י ה"ל"ו צדיקים" של הדור שעבר...

האמת של משה רבינו

אך כאן עומד לפנינו משה רבינו במלא יופיו והדרו.

התורה מלמדת אותנו ומספרת לנו כמה סבל משה רבינו ממעשיו כמעט שישים שנה רצופות, שזה כמחצית כל חייו - ועכ"פ לא נתחרט אף לרגע על התערבותו!!

נשמע היטב: כמעט מחצית חייו של משה איש האלוקים, מיטב שנותיו - הוא גלה גלות אחר גלות כדי שלא ייתפס, מחצית חייו הוא משלם בגלות ונדודים את מחירה הכבד של זעקת האמת והתערבות במניעת עוול - ואינו מתחרט ולו לרגע קל!

לאחר שישים שנה של נדודים הוא מגיע למדין, ושם הוא חושב לקבוע את מקום מושבו (ראה רמב"ן), אלא שמיד בהזדמנו לשם - ועודנו על הבאר - הוא רואה עוול...

הוא אינו מכיר אף אחד, אינו יודע היכן יאכל, היכן יישן, מי הם האנשים כאן, אולי כולם מסוכנים ומאיימים, אינו יודע כלום - אבל רואה הוא לפניו עוול - באות בנות להשקות צאן, והרועים באים ומגרשים אותם.

נו, אנו מן הצד הלא היינו זועקים לעברו של משה: חשוב פעמיים! וכי שישים שנה לא לימדוך לקח לא להתערב על ריב לא לך???

אך התשובה היא: לא!!! אדרבה!!! איזה לקח למד משה מכל השנים? - "לקח טוב נתתי לכם!" בלא שהות: "ויקם משה וישועין!"

והסיבה פשוטה. שכן הנה נחשוב נא לרגע על מה חושב אדם כשסובל שישים שנה כתוצאה מרדיפת האמת? אם מתחרט הוא - יודעים אנו על מה הוא חושב... אך אם לא?

והחציו לכם. והוא, ברוך השם, כגל של אגוזים. אתה נוטל אחד, ועשרה מדרדרים אחריו. כל אמרה, "שומע ומוסיף". אין מה לומר, היה נחמד. שעה של קורת רוח. הכלל, הגיע למעשה, והצטדק: העסקים אינם כתמול שלשום, אדרבה, שאציל לו ברכה. הפעם, אין ביכלתו לתרום.

האמת, גם אם לא כעסתי, הקפדתי. הכל יודעים מדוע אני בא, ודאי שלא כדי להעביר ערב בווארטים קלילים. זמני יקר, והאברכים תלויים בי. היה אומר בתחילת הערב, והייתי ממשיך לכתובת הבאה, למה עשה לי את זה. אילו היה אומר מראש: המצב קשה, אין לי, אולי הייתי משכנעו. הייתי מזכיר לו דברי הגמרא (גטין ז ע"א): אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמים יעשה בהם צדקה, ושוב אין מראים לו סימני עניות. וכתב הרמב"ם (הלכות הזק נגלל בשביל הצדקה. יש מה לומר. ישתכנע, ירויח. אם לא, אמשיך הלאה. אבל מה כעת. בזבוז לי ערב.

אמרתי: "עשית לי תרגיל, למדת ממשה רבינו" -

על כך לא חשב! ממשה רבינו, מה למד?!

אמרתי: "זה שייך לספור" -

אמר: "אדרבה!" יהיה זה סיום נאה לערב נפלא.

אמרתי: "הספור ידוע, החוזה מלובלין זצ"ל בקש בעל תוקע למנינו. הואיל ותקיעת שופר 'חכמה ואינה מלאכה' (ראש השנה כט ע"ב) בחר ב'חכימא דיהודאי', רבי בונים מפשיסחא זצ"ל, שהיה מצעירי תלמידיו. נאות הרבי מפשיסחא, אבל הודיע שאינו יודע כונת התקיעות. קבע לו החוזה זמן, ולמדו עומק כונת התקיעות דמיושב דמעומד ברוממות השגותיו. והרבי מפשיסחא "שומע ומוסיף", ושואב מלא חכמה ממעינות החכמה. כשסיים לימוד כונת התקיעות, הודיע לחוזה שבעצם אינו יודע לתקוע... יש לחפש בעל תוקע אחר, בקי ורגיל..."

תמה החוזה, אף הקפיד: למה לא אמרת מראש, כשהצעת לי את התפקיד?!

ענה: למדתי זאת ממשה רבינו, אב הנביאים. כשנגלה אליו הקדוש ברוך הוא בסנה ואמר לו: "לכה ואשלחך את פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים" (שמות ג, י), חקר: "הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת להם אלקי אבותיכם שלחני אליכם, ואמרו לי מה שמו, מה אמר אלהים" (שם, יג). ובארו רבותינו ששמותיו של הקדוש ברוך הוא כפי הנהגותיו, "שמי אתה מבקש לידע, לפי מעשי אני נקרא" (שמות רבה ג, ו). ובקש לדעת מה הנהגה העליונה ביציאת מצרים, והודיעו הקדוש ברוך הוא שם הנהגת ספירת כתר עליון (תקוני זהר נא, ב), "אהיה אשר אהיה" (שם, יד). היש לנו מושג מה התגלה לו באותה שעה, הלא אמרו (ברכות ז ע"א) שהיתה זו עת רצון להשיג בלא הגבלה! והורה שלשת האותות שיעשה לעיני העם, וגם בהם לקחים וסודות אין מספר -

ואז אמר: "בי ה', שלח נא ביד תשלח" (שמות ד, ג)...

ויש להבין: אם נחוש היה בדעתו כי "לא איש דברים אנכי" (שם, י), מדוע שאל "מה שמו" וחקר לאותות? אלא שרצה לדעת ולהבין ולהשיג ולא היה בדעתו ללכת...

אף אני כן, סיים הרבי מפשיסחא. רציתי לדעת הכוונות לאשורן, ולתקוע אין ביכלתי...

אף אתה כן - סימתי - ישבת ושאלת ודרשת ושמעת, ולבסוף הודעת שאין ביכלתך לתת, ממש כמשה רבינו...

כמה שמח לשמוע שלמשה רבינו, ולרבי מפשיסחא, ולא עצמו, ראש אחד!

כבר ספרתי - הגאון רבי אייזיל חריף זצ"ל הקשה קושיא חמורה ותרץ תרוץ חריף, כדרכו. היה שם אחד, מאותם הקופצים בראש. קרוב לודאי שלא הבין לעמקם, לא את הקושיא ולא את התרוץ. אבל שמע 'בערך' וקרא: "הרי ממש כך הקשיתי גם אני, וכך תרצתי! לי ולרב ראש אחד!" "אין ספק", הסכים עמו רבי אייזיל, "אבל הראש האחד שוכן על כתפי..." "טוב", סיימתי. "אבל אם נהגת כמשה רבינו - אז, במטותא, עד הסוף!"

לא הבין: "מה פרוש 'עד הסוף'?"

הסברתי, ואין פשוט מזה: "הקדוש ברוך הוא נגלה למשה רבינו ושלחו בשליחותו. חקר משה רבינו להנהגת הבורא ביציאת מצרים להשגה והבנה, ולאחר מכן הודיע שאין ביכלתו. עד כאן, נהגתם כמוהו -

אבל בסופו של דבר הרי הלך בשליחות הבורא!"

אף אתם, הודעתם שאין ביכלתכם. אבל זה לא נעצר כאן. בסופו של דבר, פתחו נא ידכם!

חייך חיוך רחב, והתברר שבכל זאת יכל...

"בבן אמך תתן דפי"

לכתחילה, חשב הגאון רבי ישראל מסלאנט זצ"ל להיות נחבא אל הכלים, צדיק נסתר. לשם כך השתלם במקצוע הנגרות, להיות "גדול, הנהנה מיגיע כפיו". למד להתפלל במהירות עצומה עם כל הכוונות ושינן את כל הש"ס

שהחל לרדת. חולשה רבה תקפה אותה, וחששה שהנה היא הולכת לקפוא מקור. עד שלפתע נצנץ כבר מרחוק אור מפאתי הכפר. היא אזרה את שארית כוחותיה וצעדה עד הבית בקצה הכפר. היה זה ביתו של האופה. אותו אופה מלבד היות אופה, היה צדיק גדול.

נקשה האשה בדלת החצר. בני הבית הזדרזו לארחה ולסדר לה מיטה למנוחה. לא חלפו שעות ספורות - והיא חבקה בן. נתמלא הבית אורה. האם נישקה את הילד חיבקה וגיפפה אותו בכל ליבה, גאתה בבכי נרגש - בכי של פגישה ראשונה עם בנה הנוול לאחר שנים רבות, מי יכול לתאר את הרגשות, ובכי של פרידה, אהה אלוקים...

כחלוף יומיים ילדה גם אשתו של האופה. היא - חבקה בת.

אמרה אם הבן לבעלת הבית נעשה להם חופת נעורים קטנה במיטתם, נעשה שידוך. כך עשו.

למחרת הברית, נפטרה אם הילד, והסתלקה לבית עולמה, מנין אנשים מצומצם ליוה אותה לבית העלמין.

הילד הקטן נותר בבית האופה ובעלת הבית גידלה אותו שנים רבות במסירות. ומי היה ילד זה? המהרש"א!

לאמו היולדת קראו רחל, אבל מהרש"א ראשי תיבות: שמואל אדליש, כלומר שמואל בן אדל. שמו ושם ספרו בישראל - מהרש"א נחקק בגמרא על שם אמו האומנת מרת אדל!...

כאשר גדל המהרש"א - לאיש, יצא שמו בעיירות הסמוכות. רבים ביקשו לקחתו לחתן. הוא מייאן: "לא" השיב "ערכו לי כבר חופה בהיותי בעריסה אתחתן עם בת האופה. אמה של בת זו - גידלה אותי, הייתי לה לבן - ולהם אני חב את חיי". ועל שם אמו זו הוא נקרא: מהרש"א.

הבנתם? "אמר הקב"ה, מכל עשר שמות שיש לך איני קורא אותך אלא משה, בשם שקראה לך בתיה בת פרעה" - האם האומנת, האם שגידלה אותו!!

החלום

נספר מעט על המהרש"א.

מספרים כי למהרש"א היו שערות ארוכות וקשרם לחבל היורד מתקרת הבית, וכך למד תורה בלילות, כאשר נרדם וראשו היה נשטמ מעייפות חש בכאב מהשערות הקשורות, ועל ידי כך התעורר והמשיך בתלמודו. סיפרו עוד כי פעם אמר אחד מתלמידיו בשעת השיעור כי הוא חפץ לישון. הגיב המהרש"א,

"אם התעייפת ונרדמת כאן נחא, אבל לקום וללכת לישון, אתמהה!?"...

כידוע, בשעתו קמו לו מתנגדים בעירת מגוריו. שמש בית הכנסת בעירו של המהרש"א היה צדיק גדול, ולאחר חצות הלילה היה נוהג לסגור את בית הכנסת ולסובב את הבימה שבע פעמים ובסבבו סיים את ספר התהילים בשבע פעמים, באחד הלילות נפלה עליו תרדמה, והנה בא איש אחד, ועוררו. יהודי בעל קומה גובהה והדור מאד! ושוב נרדם, והנה אדם נוסף לקראתו מעוררו משנתו בחזקה, ושאלו: "היכן מתגורר רבי שמואל בן רבי יהודה לוי (שם אביו של המהרש"א)?" פניו של האיש האירו כספירים. שאלו השמש "ראשית, אמור לי מי אתה ומה שמך?" "אני אליהו הנביא".

"ומי האיש הראשון שראית?"

"הוא שאול הקדוש מלך ישראל". ומה מעשיכם כאן? "בשמים, בבית דין של מעלה מתנהל דין מסויים בענין שאול דוד המלך, כאשר הפסק צריך להינתן על ידי חכם וגדול מהעולם הזה, - והוא המהרש"א. לכן באנו אליו". הוסיף אליהו הנביא לאמור: "הזהרו בכבודו כי גדול הוא מאד, תורתו וצדקתו חשובה בשמים! אבל אל תספר מה שראית כי ביום שתגלה את אשר ראו עיניך מות תמות".

השמש לא התאפק, ולאחר כמה ימים עלה על הבימה במרכז בית הכנסת, ואמר בקול גדול: "ישנם מתנגדים למהרש"א, בתוכנו מתהלכים מחרחרי מחלוקת לדבר עתק על צדיק, אך דעו לכם כי כך וכך הוזה מעשה, ובמעשה זה נודע לי, כי המהרש"א בדורנו הוא פוסק בשמים. החלטתי לספר לכם על כך אע"פ שאני מסיים את חיי בעקבות הגילוי. וזה יהיה לכם האות והסימן כי הסיפור אמת, כאשר אסתלק מהעולם בימים הקרובים ממש". וכך הוזה. מאותו יום פחדו לחום במהרש"א.

הרב שמואל אידליש - בן אדל - "ויהי לה לבן".

שכר שיחה נאה

"ליכא מידי דלא רמיזא באוריתא" (תענית ט ע"א), אין לך דבר שאינו רמוז בתורה. לא תמיד מחפשים, ולא תמיד מוצאים, ולא תמיד מפיקים את הלקח הנכון. ובי היה המעשה -

סובבתי בארצות הברית, לטובת מוסדות התורה. שבעה כוללי אברכים, ובהם מאות לומדים בעלי שמפחות, ואני שלוחם. הזמן קצר והמלאכה מרובה. פקדתי את מעונו של סוחר עשיר בר אורין, יודע ספר ומוקד תורה. קבלני בחביבות והתפתחה שיחה בדברי תורה. זה חלק מהטכס, חציו לה'

בעל פה כדי שיוכל להגות בו תוך כדי עבודתו, לקיים "יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך" (תהלים קכח, ב), יגיע כפים ולא יגיע מח.

ולבסוף החליט שלא לשם כך נתנו לו כוחות כבירים. מצא לנכון לזכות את הדור ואת הדורות הבאים בתנועת המוסר בחתירה לשלמות אישית כוללת, בין אדם למקום ובין לחברו. כדי שיתקבלו דבריו, הסכים לגלות את גאונותו העצומה. הגיע לזילנא, מטרופולין של תורה, קבע למוזדו בבית הכנסת שבחצר זריצא והחל להשמיע את שיעוריו המדהימים, שארכו שלוש וארבע שעות ובהם בלל חצי הש"ס בחריפות עצומה, כשהלומדים אינם מספיקים אלא לרשום מראי מקומות וראשי פרקים. לאחר מכן, העידו, נזקקו לשבועיים ימים כדי לעמוד על מהלך שיעור אחד. בהקדמת הספר "עולת שמואל" כותב המחבר: "בשנת ת"ד דרך כוכב חדש בשמי התלמוד בוינא בהופיע בה הגאון הגדול והנפלא מוהר"י סלנטר זצ"ל שהראה נפלאות בעוצם חידודו ופולפולו שהפליא לב השומעים ותהום כל העיר בבוא אליה רב גאון חריף כזה. הצעירים המצוינים בהלכה התקנאו בו, ויחתרו בכל עוז לעשות כמתכנתו ולחבר פלפולים שנונים כמוהו".

בוינא נודע לתהילה ישיבת 'רמ"לס', בראשה עמדו הגאונים רבי מרדכי מלצר זצ"ל בעל "תכלת מרדכי", ורבי אליעזר טייץ תלמיד הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל. כשעזב רבי אליעזר טייץ את משרתו, הוצעה לרבי ישראל מסלנאנט. שמח להזדמנות להרחיב מעגל השפעתו, שהיה זו היתה כל מטרותו. החל להרצות שיעוריו בישיבה, והם הפכו לאבן שואבת ללומדי העיר גאוני התורה. חש רבי ישראל שבעקפין נפגע מכך מעמדו של רבי מרדכי מלצר, ראש הישיבה הוותיק. לא היסס, והתפטר ממשרתו! ויתר על המעמד וההשפעה והמשכורת, ושב ללמוד בבית הכנסת שבחצר זריצא!

ממי למד זאת? מהתורה, וממנחיל התורה.

כידוע, עוד לפני לידתו נועד משה רבינו להיות מושיען של ישראל (סוטה יב ע"א), הנתונים בשעבוד קשה ומר. הצטער בצער כל יחיד מהם כאילו היה זה צערו (שמות רבה א, כז) ואמר: "מי יתן מותי תחתך!" נגלה אליו הקדוש ברוך הוא, וגילה לו שגם השכינה כביכול מצטערת בצערם של ישראל (שמות רבה א, ה) ותגאל כביכול עם גאולתם (פרקי דרבי אליעזר לח). הוא שנבחר להיות הגואל, "ואם אין אתה גואלם אין אחר גואלם (שמות רבה ג, ג) -

ובמקום לשמוח כל כך בגאולתם ולרוץ לגאלם, סרב! שבעה ימים התעקש, עד שחרה בו אף ה'!

ומדוע? כי אהרן התנבא במצרים (שמות רבה ג, טז משמואל א, ב, כז). וכשמשה רבינו יבוא, יאפיל עליו ויעמידו בצל! חשש: "עכשיו אכנס בתחומי של אחי, ויהא מצר בשבילי כך". ולא הלך עד שהובטח: "וראך, ושמח בלבך" (שמות ד, יד)!

ונספר - בבחרותו למד הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל בישיבת דודו הגאון רבי וואלף איגר זצ"ל בברסלאו. בהיותו בן שנים עשרה כבר כתב את חדושי על מסכת חולין, ובהיותו בן חמש עשרה כבר השמיע שיעוריו בישיבה. הגביר רבי איציק פרנס מליסא בקש לזכות בו עבור בתו, והגיע עם שני תלמידי חכמים מופלגים כדי לתהות על קנקנו. החלו לשוחח עמו בלימוד, ולא ענה להם. התאכזבו, ובקשו לשוב על עקבותיהם. השתאה דודו, ושאלו לפשר הדבר.

ענהו: "אילו הייתי עונה להם, חייב הייתי לומר לאחד שנעלמו ממנו דברי התוספות במקום פלוני ומהשני נשמטה גמרא מפורשת. אמרתי לנפשי: מוטב שיתבטל השדוך, ולא אלבין פניהם..."

התפעל מצדקותו של הבחור, ואמר לו: "ניחא. אל תתפלפל אתם, אלא השמיעם מחידושיך".

נעתר רבי עקיבא איגר, ושטח בפניהם אחת ממערכתיו הנודעות. התפעמו, והמליצו בכל פה על השידוך שקם ונהיה. שב החותן לעירו, וסיפר כולם על האוצר בו זכה. הזמין את החתן לביקור, וכל לומדי העיר התכוננו להקיפו בחבילי שאלות ולשמוע פלפוליו. הגיע, ושאלוהו, והוא כאלם לא יפתח פיו. השמיעו חדושיהם, ואינו מגיב. כגודל הציפיות, גודל האכזבות. הריונים הגיעו לאזני החותן, שרמז לחתנו שישבו לישיבה. הפרת התנאים תגיע אליו.

ענה שברצונו להישאר בליסא כל השבוע. תמה החותן, והבליג.

לקראת סוף השבוע חיזר החתן על כל לומדי העיר, הזכירים את קושיותיהם והפתיעם ברוחב בקיאותו. מזה נשמט דיוק לשון הרמב"ם ומזה נתעלמה סוגיא ערוכה. המם בעומק עיונו, חילק בין הנושאים והכביר ראיות. הפריך פלפולי סרק והרחיב בחידושים נכונים. וכולם הודו והמליכו ואמרו: זכה רבי איציק פרנס ביהלום שבכתר!

התמרמר החותן: "אם כך גדול חילך לאורייתא, למה גרמת לי עגמת נפש כה רבה! למה כבשת מעיניך, גן נעול מעין חתום!"

ענה, שכאשר הגיע לליסא מצא ששוהה כאן חתן נוסף וחותרו מתפאר בו. ובאמת כלי מפואר הוא, והכל מתפלפלים עמו ומתפעלים ממנו וחותרו

רווה ממנו רוב נחת. ושיער, שאם יגלה כוחו ועוצם גאונותו יאפיל על אותו חתן -

ובלם עצמו. הפיל עצמו לתוך כבשן האש של לגלוג וביטול, ולא פגע במעמדו של אותו חתן!

כך ספר הסבא מנובהרדוק זצ"ל ("מדרגת האדם", מאמר חשבון צדק פ"ו), ונחנו מה!

כמה מבליטים אנו מעמדנו תוך הדיפת הזולת לצד, אם לא לתהום! בחוג החברה, ובחוג המשפחה!

ודוד המלך אומר: "תשב באחיק תדבר, בכן אמך תתן דפי" (תהלים נ כ), ופרש רש"י: דבר גנאי, לדחותו. לשון: "יהדפנו" (במדבר לה, כ). וזה פרט מיוחד בוידוי: "דברנו דפי", דבורים שנועדו להדוף את הזולת ממעמדו בחברה או במשפחה.

משה רבינו מוכן היה לותר משום כך על הגאולה. ואנו נדרשים, בסך הכל, לא לדחוף את עצמנו קדימה. לא להאפיל על הזולת!

(והגדת)

בספר "לב שלום" שגם כן מבאר נקודה זו: עה"פ ויהי בדרך במלון ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו (ד', כ"ד) "ויבקש המיתו - למשה, לפי שלא מל את אליעזר בנו. ועל שנתרשל - נענש עונש מיתה. תניא, א"ר יוסי: ח"ו, לא נתרשל, אלא אמר: אמול ואצא לדרך? - סכנה היא לתינוק עד שלשה ימים! אמול ואשהה שלשה ימים - הקב"ה צוני לך שוב מצרים! ומפני מה נענש מיתה? - לפי שנתעסק במלון תחלה" (רש"י).

משמעות הדברים היא, שהציווי של "לך שוב מצרימה" דוחה את מצוות מילה וקודם למילה, ומשה נהג כשורה במה שאיחר את המילה מחמת ציווי זה - על אף גדלותה של מילה שנכרת עליה י"ג בריתות וכו', שכן לא נענש אלא על ש"נתעסק במלון תחילה", אך על עצם העיכוב במילה - לא נענש.

ומעתה נשאלת השאלה: אם כה דחופה היתה ההליכה למצרים ללא כל דחוי, וקיום ציווי "לך שוב מצרימה" דחה אף את מצות מילה - היאך נבין את שהותו של משה עצמו שבעה ימים שלמים שבהם פיתה ה' את משה עד שהסכים ללכת למצרים?

אלא שהטעם שהוצרך ה' לשכנע את משה לילך היה - כידוע - חששו של משה מפגיעתו של אהרן, ורואים אנו מכאן שבין אדם לחברו כ"כ גדול וחמור - אף יותר מהציווי של "לך שוב מצרימה" שדוחה מילה!!

אלא שלכאורה צריך טעם, מדוע? וכי בין אדם לחבירו אינו מצוה ככל המצוות? אם מצות מילה נדחתה - מדוע בני"א לחבירו לא ידחה?

לא שייך דחיה בבין אדם לחבירו

אלא למדים אנו מכאן, שכל דחיית מצוה אחת מפני חברתה כגון עשה דוחה ל"ת וכדו' - אינה שייכת אלא במצוות שנוגעות אל העושה לבד, אשר אז כששתיהן מוטלות לפניו - אחת יכולה לדחות את השניה מפני חומרתה.

אבל אם לי יש מצווה חשובה וחמורה ומאיך עומד כבודו או צעריו של האחר - הכל נעצר! כי המצוות שלי אינן יכולות לבא על חשבון הזולת, ואיני בעה"ב בכדי לדחות זה מול זה!!!

פעם נלוותי ע"פ בקשתו של ר' אליהו לאפיין זצ"ל עמו, והלכנו יחדיו לאיש פלוני ע"מ להוכיחו על דבר מה, אשר צירופי לענין היה נצרך. בבואנו לביתו פתחה לנו אשתו את הדלת, הכניסה אותנו אל החדר וקראה לבעלה, אך מכיון שלא בכל יום מזדמן לה בביתה ביקור שכזה - נעמדה אף היא בפתח החדר להאזין לשיחה.

ר' אליהו שאל בשלומי של בעה"ב, התעניין במצבו ושוחח כך עם בעה"ב כרבע שעה, בירכו לשלום - ויצא לדרכו.

בדרכנו הסביר ר' אליהו את פשר הנהגתו זו, כי היות שאשתו של אותו בעה"ב ניצבה כל העת בפתח החדר, לכן על אף שבאמת מחמת חומרת מעשיו - היה מגיע לו ההערה ומגיע לו הבזיון אפי' מול אשתו, אבל מה שנוגע לאשתו - הרי היא לא חטאה ולא פשעה, ואילו ההערה לבעלה תפגע גם בה, וא"כ היאך נעשה ונקיים מצוות תוכחה באיש בעודנו עוברים על בין אדם לחבירו בעלבונה של אשתו?!!

(לב שלום)

"על כן יהיו דבריך מועטים"

היה אדם גדול, הצדיק הקדוש רבי שמעון מירוסלאב זצ"ל. האריך ימים והפליג למעלה מגיל מאה בבריאות איתנה. מלבד מאור עיניו שכבה. גם לעת זקנותו המופלגת כתת רגליו ונסע אל צדיקי דורו, מהם שהיו נכדים של חבריו. הגיע אל הצדיק הקדוש רבי אליעזר מדז"יקוב זצ"ל שקבל פניו בכבוד מלכים, ושאלו: "אל נא יקפיד עלי מר, לא לקנטר כונתי. תורה היא, וללמוד אני צריך. במה זכה לכזו אריכות ימים".

לא הקפיד, וענה: "מעולם לא היו לי קושיות על הנהגת השם יתברך".

הגמרא {מסכת סוטה} אומר ר' אליעזר בר' שמעון, שביום הראשון לעבודה, הגיע פרעה, ופרעה שם על עצמו לבנים, כדי להראות שגם הוא עובד...

מי שהיה אומר "יש לי בעיות בחוט שדרה... פריצת דיסק..." ..

אמרו לו - לפרעה יש יותר דיסקים ממך ☺ אם הוא עובד, גם אתה יכל לעבוד!

כל התינוצים לא היו אקטואליים, בזמן שהיו רואים את פרעה עובד. אומר המדרש {תנחומא, במדבר, פרשת בהעלותך, אות כ} - שבשעה שאמר פרעה (שמות א, י יא): הבה נתחכמה לו, וישמו עליו שרי מסים, קבץ את כל ישראל ואמר להם בבקשה מכם עשו עמי היום בטובה, הינו דכתיב (שמות א, יג): ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך, בפה רך, נטל סל ומגרפה, מי היה רואה את פרעה נוטל סל ומגרפה ועושה לבנים ולא היה עושה, מיד הלכו כל ישראל בזריזות ועשו עמו בכל כחן, לפי שהיו בעלי כח וגבורים, כיון שחשכה העמיד עליהם נוגשים ואמר להם חשבו את הלבנים, מיד עמדו ומנו אותם, ואמר להם כזה אתם מעמידים בכל יום ויום. מנה את הנוגשים של מצרים על השוטרים של ישראל, והשוטרים התמנו על יתר העם, וכשארם להם (שמות ה, ז): לא תאספון לתת תבן לעם, היו באין הנוגשים ומונין את הלבנים ונמצאו חסרות, היו מכין הנוגשים את השוטרים, שנאמר (שמות ה, יד): ויכו שטרי בני ישראל, והיו השוטרים מכין על יתר העם ולא היו מוסרין אותן בידי נוגשים, ואומרים מוטב אנו ללקות ואל יכשלו יתר העם.

במדרש הגדול, וכך מופיע גם במדרש תורה שלמה... הוא מביא שפרעה הציע כסף, כך גם מביא רש"י בגמרא {מסכת סוטה}...

אם ניקח למשל דוגמא, באו ליהודים, אמרו להם - רבותי, 100 דולר ללבנה... עשר לבנים מקבלים בונוס!

נו... יהודים מקבלים כסף, למה שלא יעבדו!?

כולם עובדים ברוך ה'.... בסוף היום סיימו לעבוד... אמרו - רבותי, בואו ונלך לקבל כסף...

יש מחלוקת, אם הם שילמו להם או לא... בכל אופן, למחרת אמרו להם - רבותי, מה שעשיתם אתמול בכסף, היום בלי כסף!

לזה אומר רש"י - בפה רך, בתחילה הציעו להם לעבוד בשכר... אחר כך הציעו להם לעבוד קשה...

אומר המדרש הגדול - כולם עבדו עבודת פרך, חוץ מעמרם. לא נתפתה ליבו ועשה לבנה אחת.

ביום הראשון בא עמרם - "כמה צריך לעשות" ?

- מיינימום לבנה.

עשה לבנה אחת, ונח...

ר' עמרם, מה איתך?! יש אפשרות לעשות בוכסות! תיודע מה זה, חמישים לבנים, מאה דולר ללבנה... 5000 דולר! .... שלושה חודשים יש לך דירת חדר בבני-ברק! לא כדאי?! תתחיל לעבוד!

אמר עמרם - כמה צריך לעשות?! אחד?! אחד אני עושה...

למחרת בבוקר... כשבאו הנוגשים ואמרו להם "מה שעשיתם אתמול בכסף, היום אתם עושים גם, אבל בחינם!"

- איאיאי... למה לא היה לנו שכל, כמו לעמרם..."

פתאום כולם אמרו - עמרם גדול הדור, הוא רואה למרחקים!

בספר באר יוסף, לר' יוסף סלנט, הוא מבאר עפ"י זה, גמרא {מסכת פסחים לט}.

הגמרא אומרת, מרור זה שאנו אוכלים, על שום מה?

על שום שמיררו המצרים את חיי אבותינו במצרים...

שואלת הגמרא - איזה מרור לקחת?

ואומרת - רצוי לקחת חזרת, כי תחילתה רך וסופה קשה.

אז זה בדיוק כמו שהיה במצרים.

אומר רש"י - שבתחילה נשתעבדו בהם ע"י שכר...

בהתחלה זה היה רך - היה בכסף... אחר כך זה היה קשה...

אז כמו שהיה במצרים, בהתחלה רך ובסוף קשה, אותו דבר תאכל מרור! שואל הבאר יוסף - למה אתה צריך לאכל בתחילתו רך? הרי ביום הראשון שילמו להם כסף, זה היה מתוק...

הרי ביום הראשון הוא בא הביתה עם חבילה של דולרים... אז למה ביום הראשון אתה צריך לאכל חזרת, שהיא בהתחלה רכה?

כי במצרים, גם ביום הראשון זה היה בסדר... אז אתה עושה זכר למה שהיה רך, או שאתה עושה זכר למה שהיה מרור???

ביום הראשון זה היה כסף! אז זה לא היה בעיה...אז מה פתאום אתה צריך לאכל חזרת, שתחילתה רכה וסופה קשה???

לא הבין הרבי מדו"קוב: "נאה ויאה, אך מה לזה ולאריכות הימים". "אה, אסביר למעלתו. אם יש קושיות, עונים לך: בוא תעלה ונסביר הכל. אני אין לי קושיות, ומשאירים אותי כאן..."

לא כדאי להקשות קושיות.

הנה משה רבינו נשלח לגאול את ישראל, ומראש נאמר לו שפרעה לא ישלחם מיד, אבל לא שיער שעול השעבוד עוד יכבד. ומה שארע כן, ודתן ואבירים נצבו לקראתו ופגעו בו והאשימוהו באסונם של ישראל, התפרץ וקבל: "למה הרעתה לעם הזה, למה זה שלחתי, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, והצל הצלת את עמך" (שמות ה, כב-כג). ואמרו (שמות רבה ה, כב) שבאותה שעה בקשה מדת הדין לפגוע במשה, וכיון שראה הקדוש ברוך הוא שבשביל ישראל הוא אומר לא פגעה בו מדת הדין. ועם זאת לא יצא פטור בלא כלום: "ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה" (שמות ו, א), העשוי לפרעה תראה ולא העשוי למלכי ז' אומות כשאביאם לארץ (רש"י), מכאן נטל משה את הדין שלא יכנס לארץ (שמות רבה ו, ד) -

"אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלקים, כי האלקים בשמים ואתה על הארץ, על כן יהיו דבריו מעטים" (קהלת ה, א), שמירה גדולה צריך לשמור פיו ולשונו שלא יטיח בשום רמז כלפי מעלה, כגון האומרים בדרך תמיהה: הבורא ימחול לי, למה זה כך וכך, או איך ברא זה כך. וזו עברה חמורה, כי הכל בחכמה וביושר ובאמת ובצדק (של"ה, שערי האותיות ערך השתיקה).

הלא נראה. היה יהודי גדול. צדיק הדור היה, שאמרו (כתובות ה"א) שמי שמוריד גשמים בתפלתו הרי זה אות על צדקתו, כי מפתח הגשמים ביד הקדוש ברוך הוא לבדו (תענית ב ע"ב), וזה סימן שהוא צדיק גמור (מועד קטן כח ע"א). צדיק כזה היה חוני המעגל (תענית יט ע"א). והיה גדול הדור, ענה על כל קושיא ששאלוהו חכמים (תענית כג ע"ב). רק על פסוק אחד היתה לו קושיא: כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על מקרא זה, "שיר המעלות, בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחלמים" (תהלים קכו, א) [כחלום נדמה גלות בבל שהיתה שבעים שנה (רש"י)]. אמר: היש מי שישן ברציפות שבעים שנה. פעם הלך בדרך ונטה לנוח, וקם כעבור שבעים שנה. לא הכירוהו ולא כבדוהו, חלשה דעתו ובקש רחמים, ומת (תענית כג ע"א).

ולמה עשה לו ה' כן -

להורות, שלא שואלים על פסוק, לא שואלים על דבר ה'!

וכבר העירו, שבספרו של הרב מבריסק זצ"ל על הרמב"ם מביא הוא את ההלכה, מקשה קושיא, וכותב: "וצריך עיון". חוקר חקירה, מביא ראיה, מיישב את הקושיא והדברים מאירים. בספרו על התורה לעולם אינו מקשה קושיא ומצריך עיון לפני הישוב. כי על הבורא יתברך אין מקשים קושיות. יש לך הסבר, מה טוב. אין לך, אל תאמר מאומה: "על כן יהיו דבריך מעטים!"

בגמרא (נדרים לב ע"א) אמרו, שבכלל ששאל אברהם אבינו עליו השלום: "ה' אלקים במה אדע כי אירשנה" (בראשית טו, ח), נאמר לו: "ידע תדע כי גר יהיה זרעך" ונגזרה גזרת גלות מצרים. יש כאן דברים עמוקים, אבל בפשטות: לא כדאי לשאול שאלות!

אמר לי פעם יהודי מחיפה: אברהם אבינו נצטוה בעקדה: "קח נא את בנך". אמר: "שני בנים לי", למי הכוונה. "את יחידך". אמר: "זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו". "אשר אהבת". אמר: "את שניהם אני אוהב". עד שנאמר לו: "את יצחק, והעלהו לעולה" -

אילו לא היה שואל, היה לוקח את ישמעאל ומעלהו לעולה, והיינו נפטרים מצרתם של הערבים...

ללמדנו עד כמה אפשר לחסוך, כשלא שואלים שאלות! (והגדת)

ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך {שמות א, יג}

אומר רש"י - בפרך. בעבודה קשה המפרכת את הגוף ומשברתו.

מה זה עבודה קשה?

בחז"ל במדרש יש מחלוקת - אם הכוונה לעבודה קשה שאין לה קצבה, או עבודה קשה שאין צריך לה, או מלאכת האיש על האישה, או האישה על האיש...

הרמב"ם {הלכות עבדים פרק ראשון, ו} כותב - כל עבד עברי אסור לעבד בו בפרך. ואיזו היא עבודת פרך זו עבודה שאין לה קצבה ועבודה שאינו צריך לה אלא תהיה מחשבתו להעבידו בלבד שלא יבטל.

אז ממילא, אם כתוב ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך, אז משמע, שאלה היו העבודות.

אומרת הגמרא {מסכת סוטה יא, ב} - בפרך רבי אלעזר אמר בפה רך. אומר רש"י - בפרך בפה רך. משכום בדברים ובשכר עד שהרגילות לעבודה.

היה כאן פיתוי בכסף, ופיתוי בדברים, למה הכוונה?

כסדר הזה עשו לי, שאו אותי שלשה מן הצפון ושלשה מן הדרום שלשה מן המזרח שלשה מן המערב, כשם שאתם עושין לי כך אתם עתידין להעשות ארבעה דגלים במדבר והשכינה באמצע.

במדרש תנחומא (פרשת במדבר, אות יב) כתוב, מי לקח באיזה צד - והיאך צום. אמר להם: יהודה ויששכר וזבולון יטענו מטתי מן המזרח, ראובן ושמעון וגד יטענו מן הדרום, דן ואשר ונפתלי יטענו מן הצפון, בנימין אפרים ומנשה יטענו מן המערב. יוסף אל יטעון, למה. שהוא מלך, ואתם צריכין לחלוק לו כבוד. לוי אל יטעון. למה, שעתידין לישא את הארון, ומי שטוען את ארונו של חי העולמים, לא ישא ארונו של מת.

פרעה הגיע להלוויה, ורואה דבר מענין - הוא רואה שלוי לא נוגע...

שאל פרעה - למה הוא עומד בצד? מה קרה?!

אמרו לו - תשמע, זה השבט הכי מרום כאן! השבט הזה, לעתיד לבוא, כשהקב"ה יתן לנו את התורה, הוא עתיד לשאת את הארון.... מי שנושא את ארונו של הקב"ה, לא נוגע בארונו של מת!

כך אמרו לפרעה, בהלוויה של יעקב...

כותב הכלי יקר (פרשת ויצא, ל, ו) - על כן אמר יעקב לוי לא ישא ארונו לפי שלעתידי ישא ארון הקודש, ועל כן נהגו המצרים כבוד בשבט לוי כי ראו שיעקב נהג בו כבוד, ועל כן לא נשתעבדו בהם המצריים

אם אנחנו מחפשים, נדבך נוסף, של מעשה אבות סימן לבנים - היות וחומש בראשית, מסתיים בנשיאת ארונו של יעקב... כשם ששם ציוה יעקב, ששבט לוי לא נוגע... זה אפשר בתחילת פרשת שמות, לשבט לוי, לא להיות בעבודת פרך.

אומר החזקוני (שמות ה, ד) - **לכו לסבלותיכם**. הטעם מפני מה זכו שבימיו של לוי להיות חופשי משעבוד מצרים כשעבדו מצרים בישראל מתחילה היה פרעה משעבד עצמו עמהם כדי שיתאמצו במלאכה

כדדרשין בפרך, בפה-רך באותה שעה נזכר שבטו של לוי מה ציוה יעקב בשעת פטירתו, שלא ישאחו לוי לפי שהיה עתיד לשאת את ארון הקודש ולא רצה לשעבד עצמו ולא הכריחם פרעה. מיום ההוא והלאה הוקבע להיות משועבד כל מי ששעבד עצמו, ועוד נמצא באגדה, אברהם מסר כל קבלת התורה ליצחק, ויצחק ליעקב, ויעקב ללוי, ולוי וזרעו הושיבו ישיבות במצרים ולפי שלא היו יודעים שום מלאכה ולא נסו בה, רק בתורה היה כל עסקיהם לא נשתעבדו במצרים.

כאן בחזקוני כתוב, שלא המצריים הם אלו ששחררו מעבודה, אלא לוי אמר, אם יעקב לא נתן לנו לשאת את ארונו, ודאי שלבנים אנו לא נושאים!

הרמב"ן (כתב ה, ד) - ומנהג בכל עם להיות להם חכמים מורי תורתם, ולכן הניח להם פרעה שבט לוי שהיו חכמיהם וזקניהם. והכל סבה מאת ה'.

בספר **אמת ליעקב**, לגאון ר' יעקב קמינצקי... ראיתי שמביא את זה גם, **הדברי חיים**... כתוב, שיעקב במצרים, כבר הכין את הקרקע, לפטור את שבט לוי מן העבודה... איפה?

כתוב בסוף פרשת ויגש (מז, כב) - **רק אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת פרעה ואכלו את-חקם אשר נתן להם פרעה על-כן לא מכרו את-אדמתם**

כותב האמת ליעקב - כל מה שעשה יוסף, הכל היה למען מטרה אחת, שיהיה שבט אחד בישראל, שבט לוי, שיהיה פטור מן המס, ולכן כשגזר פרעה על ישראל לעבוד, היו שבט לוי פטורים מזה, כי כן היה החוק בארץ מצרים, שנעשה ע"י יוסף, ושבט הכהונה פטור ממיסים, ומקבל את כל האוכל שלו, מידי המלכות, ולכן כשאומרת התורה (א, יא) **וישימו עליו שרי מסיים למען ענתו בסבלתם**... שבט לוי היה פטור מכל מס, והרי פרנסתו מאוצר המלוכה, על כן היה פטור מן העבודה.

כך מביא ר' יעקב קמינצקי, לבאר את מה שכתוב בסוף פרשת ויגש. (ברוך שאמר)

כך שואל הבאר יוסף, ועונה תשובה נפלאה - אדם שנקלע לצרה... אם הוא לא אשם בצרה, אז הוא לא אשם... אם כל הצער והיגון שיש לו, הוא לא מאשים את עצמו בצרה...

אבל ברגע שהוא אשם בצרה, הוא הביא על עצמו את הצרה, אז לא רק שכואב לו מהצרה עצמה, אלא כואב לו "איך הבאתי על עצמי את הצרה..."

הצרה מתעצמת, ברגע שהיא באה, כתוצאה ממה שאני הבאתי על עצמי...

אומר הבאר יוסף - זה מה שכתוב כאן, שצריך להביא חזרת... זה שביים הראשון שילמו להם כסף, זה היה תחילת המרור, כי אם ביום הראשון הם לא היו מתפתים אחרי הכסף, הם לא היו עושים כל-כך הרבה לבנים, אז גם למחרת, הם לא היו צריכים לעשות כל-כך הרבה לבנים.

יוצא שמה שהם התפתו ביום הראשון, שזה היה בפה רך, זה הביא עליהם את המרור. המרירות באה, כתוצאה מזה, שזה היה רך! אם בהתחלה זה היה קשה, אז הם לא היו מגיעים למצב כזה! הם הפילו את עצמם במלכודת הזאת, לכן זה כאב להם.

אומרת הגמרא - תיקח חזרת, שתחילתה רכה, כי היא עצם זה שהיה רך בהתחלה, זה תחילת המרור שלהם!

אומר הספר באר יוסף - עפ"י זה תוכל להבין, בשעה ששבט לוי לא עבד... שכולם למחרת בבוקר ראו, שעמרים לקח לבנה אחת, לכולם כאב הלב "למה לא עשינו, מה שעשה גדול הדור?! ... אם היינו עושים ככה, היום לא היינו נופלים בתוך המלכודת הזאת..."

שבט לוי היה פטור מעבודת פרך... למה?

כך מובא במדרש {תנחומא, פרשת וארא, אות ו} - **אמר רבי יהושע בן לוי: שבטו של לוי פנוי היה מעבודת פרך.**

רש"י מביא את זה {ה, ד} **ויאמר אלהם מלך מצרים למה משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו לכו לסבלותיכם**

לכו לסבלותיכם. לכו למלאכתכם שיש לכם לעשות בבתיכם. אבל מלאכת שעבוד מצרים לא היתה על שבטו של לוי, ותדע לך שהרי משה ואהרן יוצאים ובאים שלא ברשות.

משה ואהרן כל הזמן יוצאים ונכנסים. סימן שהם לא היו בעבודת פרך. למה זכה שבט לוי, להיות פטור מעבודת פרך?

לכאורה זה פלא... למה?

הרי פרעה העביד אותם, פרעה רוצה כסף, פרעה רוצה שיבנו לו ערי מסכנות... הוא רוצה להטיל עליהם מיסים, יש לו מטרה...

פתאום באים אליו, ואומרים לו -תשמע, יש לנו איזה 278,000 שלא עובדים...

- למה לא עובדים??

ככה... לא רוצים לעבוד...

כל מי שלא הספיק את מכסת הלבנים, לקחו את הילד שלו, ושמו באמת הבנין...

לא הבאת לבנים... לוקחים ומכסים אותם עם טיט...!

פתאום פרעה שומע, שיש שבט של 278,000 שלא עובד... אוכל ישן ולומד... "זה בסדר, אני מסכים שישבו וילמדו"

מה זה?! מאיפה פרעה הביא את זה?!

כתוב במדרש הגדול, ומביא את זה הכלי יקר בפרשת ויצא, מביא את זה החזקוני על המקום, שבשעה שפרעה הגיע להלוויה של יעקב אבינו, הוא ראה דבר משונה - את ארונו של יעקב אבינו, נושאים 12 אנשים בלבד. שום נכד, לא מורשה לגעת בארון! רק מנשה ואפרים, היו מורשים, רק לאתר שהסבא יעקב, בירר את הכתובה שלהם, ומצא שהיא כשרה והינשוואין היו כדת וכדין...

אומרים חז"ל במדרש {בראשית רבה, פרשה ק, אות ב} - **אמר להם תנו דעתכם שלא יגע ערל [אחד] במטתי, שלא לסלק את השכינה מעלי, אלא**

בדרך הדרוש

ירד עמוד הענן והפסיק ביניהם משנסתלק עמוד הענן הלך משה אצל יהושע ואמר מה אמר לך הדיבור וכו' עיי"ש. ורואים מזה שמשה היה רוצה לחיות וליכנס לארץ ישראל באופן שהדיבור יתייחד עם יהושע ולא עמו וכיון שכן שוב יוכל להשלים ולקיים מצות פו"ר שהרי כל עיקרו לא פירש מן האשה אלא מחמת ששכינה מדברת עמו.

ובכן יבואר, דכיון שמשה בא בטענה למה הרעותה? דס"ל שעשו בכלל זרע יצחק וההוכחה מהא דחזוין שיצחק אבינו קיים בו מצות פו"ר, א"כ אמרינן דבשני זכרים מקיים, ונמצא דשלא כדון בקש משה לנטוס לארץ ישראל כדי לקיים מצות פו"ר דהא כבר היו לו שני בנים, ולכן נאמר לו אז 'עתה תראה' ולא במלחמת ל"א ומצונו (דב"ר ט) קרא את יהושע, אמר לפניו רבש"ע יטול יהושע ארכי שלי ואהא חי, אמר הקב"ה עשה לו כדרך שהוא עושה לך, מיד השכים משה והלך לביתו של יהושע וכו' ונכנסו לאהל במועד

(יציב פתגם)

ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה וגו' (כו, א) בש"ס סנהדרין (קיא, א) במלחמת פרעה אתה רואה אבל אי אתה רואה במלחמת ל"א מלכים עיי"ש. וצ"ב סיבת הדבר שנעשה דבר הזה דייקא, ונל"ב דהנה משה טען ואמר ה' למה הרעותה לעם הזה: ולכאורה לפמ"ש המפרשים דעל ידי הכבדת העבודה יכלו לצאת ממצרים קודם של ארבע מאות שנה שקושי השעבוד השלים הזמן הרי בדין הוא. אך במפרשים כתבו עוד דגזירת כי גר יהיה זרעך שנגזר על אברהם אבינו כלל את כל' זרעו, ונמצא שבני ישראל כבר השלימו יותר מהלקם במאותים ועשר שנה שנשתעבדו שם ובדין יצאו ולא הוצרכו לקושי השעבוד ולכן בא מרשע"ה בטענה למה הרעותה לעם הזה אמנם זה רק אם עשוי הוה בכלל זרע אברהם אבל אי אמרינן דישמעאל ועשו אינם בכלל זרע אברהם הרי איתם בכלל כי גר יהיה זרעך - בני יעקב, וכיון שהגזרה חלה מולה על בני ישראל הרי